

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
Department of Empowerment of Persons with Disabilities

ชุดความรู้ที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ต่อการให้ความช่วยเหลือคนพิการ

สโรทร ม่วงเกลี้ยง

คำนำ

จากผลการศึกษาของ โครงการศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในประเด็น : กระบวนการคุ้มครองคนพิการที่ถูกกระทำด้วยความ รุนแรง เพื่อนำไปสู่การการป้องกันและคุ้มครองคนพิการจากความรุนแรงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่ง ดำเนินการศึกษาในกลุ่มนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการ ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัด นัก สังคมสงเคราะห์จากโรงพยาบาล ผู้แทนองค์กรคนพิการ ผู้แทนผู้ปกครองเด็กพิการ และผู้บริหารกรม ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เสนอให้การ ช่วยเหลือคุ้มครอง ครอบคลุมไปถึงการลดความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากคนพิการ หรือสมาชิก ครอบครัวยุคนพิการที่กระทำความรุนแรงในครอบครัวของคนพิการทุกประเภท และทุกช่วงวัย

จากผลการศึกษาดังกล่าว ได้นำมาเป็นข้อมูลในการ การจัดทำ “แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อ การให้ความช่วยเหลือคนพิการ ซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรง และคดีทางเพศที่ครอบคลุมความพิการทุก ประเภท และความเฉพาะเจาะจงสำหรับสตรีพิการรวมถึงเด็กหญิงพิการทั้งในมิติการป้องกันเฝ้าระวัง และในมิติการให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง และฟื้นฟูคนพิการ” ซึ่งนอกจากการสังเคราะห์จากผล การศึกษาข้างต้นแล้ว ได้มีการทบทวนวรรณกรรม และค้นคว้าคู่มือปฏิบัติงานต่างๆ เพิ่มเติม พบว่า การช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก สตรีพิการ รวมถึงคนพิการที่ถูกกระทำหรือเป็นผู้กระทำความรุนแรงใน ครอบครัวยุคนพิการที่สำคัญคือ ต้องการนำความรู้มาบูรณาการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาปัญหา ความรุนแรง ลักษณะของปัญหาความต้องการเฉพาะของความพิการ แต่ที่เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันได้คือ การเสริมพลังคนพิการ และครอบครัว การเฝ้าระวัง ป้องกัน โดยผู้ปฏิบัติงาน ครอบครัว ชุมชน

ผู้จัดทำหวังว่าแนวปฏิบัตินี้จะป็นสารตั้งต้นสำหรับการนำไปใช้งานและค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อ การเพิ่มประสิทธิภาพของการป้องกันเฝ้าระวัง ให้ความช่วยเหลือ คุ้มครอง และฟื้นฟูคนพิการโดยเฉพาะ ในระยะวิกฤต และการคำนึงถึงการฟื้นคืนคุณค่า (Resilience) และคุณภาพชีวิตคนพิการในระยะยาว

สโรทร ม่วงเกลี้ยง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
สารบัญ.....	ข
ความเป็นมาของแนวทางปฏิบัติ.....	1
ความรู้เรื่องความพิการและคนพิการ สำหรับคนพิการ ผู้ดูแล อาสาสมัคร ผู้พบเห็นเหตุการณ์.....	2
อะไรคือความรุนแรง และการละเมิด.....	2
ความรุนแรง และการละเมิดในครอบครัว.....	2
กฎหมายช่วยได้.....	3
ความหมายของการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ.....	3
ความรุนแรงต่อกาย หรือ การล่วงละเมิดทางกาย.....	4
ความรุนแรงต่อจิตใจ หรือ การล่วงละเมิดทางจิตใจ.....	5
การล่วงเกินทางเพศ หรือ การล่วงละเมิดทางเพศ.....	6
การทอดทิ้ง หรือ การปล่อยปละละเลย.....	6
การคุ้มครอง.....	7
กรอบแนวคิดการจัดทำแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการให้ความช่วยเหลือคนพิการ.....	7
การขอความช่วยเหลือและการให้ความช่วยเหลือสำหรับผู้ปฏิบัติงาน.....	8
แนวทางการช่วยเหลือเด็กพิการ รวมถึงสตรีพิการ คนพิการในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรง ด้วยวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เกิดความปลอดภัย.....	9
แนวปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือ	
คุ้มครองเด็ก สตรีพิการ (ผู้สูงอายุพิการ) จากการถูกกระทำความรุนแรง).....	10
Model กรณีเด็ก/สตรีถูกกระทำ.....	10
เครื่องมือในการประเมินปัญหาสังคมของเด็ก สตรีพิการ	
รวมถึงคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว.....	12
การออกแบบบริการเพื่อการคุ้มครองคนพิการ.....	14
แนวทางเฝ้าระวัง และป้องกันที่ต้องร่วมกันทำงาน.....	14
แหล่งข้อมูล และความช่วยเหลือที่เป็นองค์กรด้านคนพิการ.....	16
เอกสารอ้างอิง.....	18
เว็บไซต์ และ Facebook.....	18

ชุดความรู้ที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการให้ความช่วยเหลือคนพิการ

ความเป็นมาของแนวทางปฏิบัติ

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตระหนักถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานการณ์ความรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการ ซึ่งคนพิการมีโอกาสเสี่ยงต่อการ ถูกกระทำมากกว่าคนที่ไม่พิการ ประกอบกับข้อจำกัดเกี่ยวกับความรู้ด้านความรุนแรงต่อคนพิการยังไม่ทันต่อสถานการณ์ปัญหา จึงได้ดำเนิน โครงการศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการ ในประเด็น : กระบวนการคุ้มครองคนพิการที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง เพื่อนำไปสู่การปกป้องและคุ้มครองคนพิการจากความรุนแรงอย่างเป็นรูปธรรม

จากผลการศึกษา ซึ่งดำเนินการศึกษาในกลุ่มนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัด นักสังคมสงเคราะห์จากโรงพยาบาล ผู้แทนองค์กรคนพิการ ผู้แทนผู้ประกอบการเด็กพิการ และผู้บริหารกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อสำรวจ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือคุ้มครอง เด็กพิการ สตรีพิการ ซึ่งผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เสนอให้การช่วยเหลือคุ้มครอง ครอบคลุมไปถึงการลดความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากคนพิการ หรือสมาชิกครอบครัวคนพิการที่กระทำ ความรุนแรงในครอบครัวด้วย เพราะกลุ่มคนพิการทุกประเภท และทุกวัย ถูกส่งมาขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานมากขึ้น แต่การจัดบริการเพื่อการช่วยเหลือเด็ก เด็กพิการและสตรีพิการ ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุพิการ ยังดำเนินการแบบแยกส่วน และบริการรองรับจากหน่วยงานรัฐไม่เพียงพอ และมีลักษณะขอขาดคือมีผู้ที่ต้องการการคุ้มครองจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ ในขณะที่สถานคุ้มครองและพัฒนาศักยภาพคนพิการแต่ละช่วงวัยมีไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการรอคิวงาน ผู้ปฏิบัติงานจึงใช้ศักยภาพของตนเอง หน่วยงานในพื้นที่ โดยอาศัยนโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินการ ช่วยเหลือคุ้มครองคนพิการที่ประสบปัญหาถูกละเมิด หรือถูกละเลย

การจัดทำแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการให้ความช่วยเหลือคนพิการ เป็นแนวทางที่ได้จากผลการศึกษา การทบทวนวรรณกรรม และค้นคว้าคู่มือปฏิบัติงานต่างๆ และพบว่า การช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก สตรีพิการ รวมถึงคนพิการที่ถูกกระทำหรือเป็นผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว จำเป็นต้องบูรณาการความรู้ และบูรณาการแนวทางการปฏิบัติงาน ปัจจุบันยังไม่มีจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติเป็นการเฉพาะ ในที่นี้จึงขอเสนอแนวทางปฏิบัติไว้ ดังนี้

ความรู้เรื่องความพิการและคนพิการ สำหรับคนพิการ ผู้ดูแล อาสาสมัคร ผู้พบเห็นเหตุการณ์

คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด ตามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

อะไรคือความรุนแรง และการละเมิด

ความรุนแรง และการละเมิดในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัว หมายความว่า การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม ให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาตรา 3 ให้นิยามความหมายของความรุนแรงในครอบครัว)

รูปแบบการกระทำความรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว พบได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1. ความรุนแรงทางด้านร่างกาย เช่น การผลัก ตบตี ต่อย เตะ พุบ กระแทบ กระชาก บีบคอ ล่ามโซ่ กักขัง รวมไปถึงการทำร้ายร่างกายด้วยอาวุธหรือของมีคมต่าง ๆ จนได้รับบาดเจ็บสาหัส นอกจากนี้การสำส่อนทางเพศอันเป็นเหตุให้ภรรยาและบุตรติดเชื้อโรคร้าย ก็เป็นการทำร้ายร่างกายอย่างหนึ่งด้วย รวมถึงการละเลยที่จะรักษา ฟันพุงสมรรถภาพ หรือกระตุ้น ส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการ มีความพิการ

2. ความรุนแรงทางด้านจิตใจ เช่น การพูดประชดประชัน ต่ำว่าด้วยถ้อยคำหยาบคาย ตะคอก ตวาด ทำให้ชายหน้า เปรียบเทียบเป็นสัตว์ ประณามว่าชั่วช้า ช่มชู้ การโดดเดี่ยว ไม่ให้คบกับบุคคลอื่น การมีภรรยาหลายคนในเวลาเดียวกัน การไม่รับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

3. ความรุนแรงทางด้านเพศ เช่น การใช้กำลังบังคับภรรยาให้มีเพศสัมพันธ์ในลักษณะที่ภรรยาไม่ชอบและไม่ต้องการ การบังคับให้ภรรยาขายบริการทางเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์กับชายอื่น การมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาโดยไม่คำนึงว่าภรรยาจะมีความสุขหรือไม่ เป็นต้น

กฎหมายช่วยได้

กฎหมายช่วยได้ สิ่งหนึ่งที่ควรทราบ หากมีความเสี่ยงต่อการถูกระงับการกระทำรุนแรง จากบุคคลในครอบครัว ก็คือ กฎหมายต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หรือแม้กระทั่ง พ.ร.บ.พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้มีการให้ความคุ้มครองผู้ถูกกระทำเอาไว้ ตัวอย่างเช่นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้ระบุไว้ว่า ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

ความหมายของการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ

คู่มือ OSCC ให้ความหมายของการกระทำ ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ ไว้ดังนี้หมายถึงการกระทำใดๆ ที่มุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ เช่นการทุบตี การทารุณกรรม การข่มขืน การลวนลามทางเพศ การข่มขู่ การคุกคาม เป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานแก่ผู้ถูกกระทำ โดยผู้กระทำเป็นบุคคลภายนอกครอบครัว และ/หรือบุคคลในครอบครัว(บุคคลในครอบครัวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวพ.ศ.2551 มาตรา 3 หมายถึงคู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินกันฉันสามีภรรยา โดยมีได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใดๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัย และอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน)

คำจำกัดความของการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง จากคู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน เรื่อง การคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลยทอดทิ้ง แสวงประโยชน์ และความรุนแรง ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ความรุนแรง หมายถึง การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายหรือจิตใจ เป็นเหตุให้เกิด อันตรายต่อร่างกาย จิตใจและพัฒนาการ การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลย การแสวง ประโยชน์ การล่วงเกินทางเพศ การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤติในลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ และพัฒนาการ หรือขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี รวมถึงการกระทำโดยมิชอบทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

(คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานแห่งรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้ไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในการจัดทำร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ...) โดยอธิบายในรายละเอียดดังนี้

ความรุนแรงต่อกาย หรือ การล่วงละเมิดทางกาย

ความรุนแรงทางกาย ไม่ว่าจะกระทำด้วยความรุนแรงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อชีวิตหรือไม่ก็ตาม ย่อมหมายความรวมถึง

- การลงโทษด้วยการทำร้ายทุกแบบ การทรมานแบบต่าง ๆ การปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือต่ำช้า

- การลงโทษทางร่างกายและการลงโทษอย่างอื่นที่มีลักษณะโหดร้าย หรือต่ำช้า

- การกลั่นแกล้ง ช่มเหล่งรังแก

- การลงโทษทางกาย หมายถึง การลงโทษอย่างใด ๆ โดยใช้กำลังและประสงค์จะให้เกิดความเจ็บปวดหรือความไม่สบายทางกาย ไม่ว่าจะรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ตาม การลงโทษทางร่างกายส่วนใหญ่จะเป็นการทุบตีการตบหรือการเขียนตีเด็กโดยใช้มือหรือใช้วัสดุอื่นใด ไม่ว่าจะเป็นแส้ไม้เรียว เข็มขัด รองเท้า ซ้อนไม้ ฯลฯ อย่างไรก็ตามการทำร้ายทางร่างกายยังอาจหมายรวมถึง การเตะ การเขย่า หรือการทุ้มเด็ก การช่วน การหยิก การกัด การกระชากผมหรือการตบที่กอกหูการเขียน การบังคับให้เด็กอยู่ในท่าทางที่ไม่สบาย การเผา การนាប់ด้วยของร้อน การลวกด้วยน้ำร้อนหรือการบังคับให้กลืนสิ่งของ รวมถึงการขลิบ/ตัดอวัยวะเพศ

- ความรุนแรงทางกายยังรวมถึงการปฏิบัติตามจารีตประเพณีเช่น การให้แต่งงานก่อนวัยอันสมควร การบังคับให้สมรส การขลิบ/ตัดเฉือนอวัยวะเพศหญิง หรือสิ่งที่เรียกว่าอาชญากรรมเพื่อเกียรติยศ (Honour crime) การทรมาน หรือการปฏิบัติ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ดูหมิ่นศักดิ์ศรีการลงโทษในลักษณะลดทอนคุณค่า

ตัวอย่างของการใช้ความรุนแรงทางกาย รวมถึง เด็กพิการอาจถูกกระทำด้วยความรุนแรงที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น บังคับทำหมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหญิง การกระทำด้วยความรุนแรงที่แฝงตัวอยู่ในการบำบัด (เช่น การบำบัดด้วยการใช้ไฟฟ้าช็อต (Electroconvulsive Therapy: ECT) เพื่อบำบัดทางจิต หรือเพื่อควบคุมพฤติกรรมของเด็ก) และการจงใจทำให้เด็กมีความพิการเพื่อแสวงหาประโยชน์ด้วยการให้เด็กไปขอทานตามถนนหรือในที่ต่างๆ การบังคับให้เด็กหญิงกินอาหาร การทำให้อ้วน การทดสอบพรหมจารี(การตรวจอวัยวะสืบพันธุ์ของเด็กหญิง) การตัดอวัยวะ การผูกมัด การทำให้เป็นแผลเป็น การเผาและการนាប់ไฟ การกล่าวหาว่าเด็กเป็นผีปอบ พ่อมดแม่มดและการปฏิบัติที่เป็นอันตรายเช่น “การไล่ผี”

ความรุนแรงต่อจิตใจ หรือ การล่วงละเมิดทางจิตใจ

ความรุนแรงต่อจิตใจ คือ การปฏิบัติโดยมิชอบต่อจิตใจ การทำร้ายจิตใจ การทำร้ายทางวาจา หรือ การละเลย/ไม่เอาใจใส่ รวมถึงการล่วงละเมิดทางอารมณ์ ทั้งนี้ความรุนแรงทางจิตใจหมายความว่ารวมถึง

- การมีปฏิสัมพันธ์ทุกรูปแบบในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อเด็กอย่างต่อเนื่อง เช่น การกล่าววาจาต่อเด็กซ้ำ ๆ ว่าเด็กนั้นไม่มีคุณค่า ไม่ได้เป็นที่รัก ไม่ได้เป็นที่ต้องการหรือมีค่าเพียงแค่สนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้กล่าววาจาเท่านั้น
- การขู่เชิญให้เด็กกลัว ชมเชยคุกคาม การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบและการฉ้อฉลในการปกครองดูแล (เช่น กำหนดให้เด็กต้องรับหน้าที่ดูแลน้อง ๆ ทั้งที่ตนเองยังมีอายุน้อยเกินควร ต้องช่วยทำงานหารายได้ ฯลฯ) การกดดัน (เช่น การตั้งเป้าหมายเกินความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ โดยบังคับให้เด็กทำให้ได้) และการแสดงอาการรังเกียจการโดดเดี่ยวและไม่ยอมรับ การละเลยไม่เอาใจใส่ และการเลือกที่รัก มักที่ชังรวมทั้งไม่ยอมรับการเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน
- การไม่ตอบสนองทางอารมณ์การละเลยความต้องการให้เป็นที่พึ่งทางใจ ละเลยทั้งที่ มีความจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลและไม่ถ่ายทอดการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ
- การดูหมิ่นเหยียดหยาม การเรียกชื่อเด็กในลักษณะดูถูกดูหมิ่น การทำให้เด็กอับอายรู้สึกว่าคุณเป็นคนต่ำต้อย การล้อเลียน ทำให้เป็นตัวตลกและการทำร้ายจิตใจของเด็กอื่น ๆ เช่นการใส่ร้ายป้ายสีการตราหน้าว่าเป็นคนไม่ดีเยาะเย้ยถากถางประชดประชัน เปรียบเปรยหรือนำเด็กไปเปรียบเทียบกับเด็กผู้อื่น ไล่ออกจากบ้าน ฯลฯ
- การใช้ความรุนแรงในครอบครัวต่อหน้าเด็ก
- การขังเดี่ยว การแยกให้เด็กอยู่อย่างโดดเดี่ยว การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการกักขังที่ลดชั้นหรือสถานะ และ
- การชมเชยรังแกจิตใจโดยผู้ใหญ่หรือเด็กด้วยกัน รวมถึงการกระทำเช่นว่าด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technologies หรือ ICT) เช่น โทรศัพท์มือถือ และอินเทอร์เน็ต (ที่เรียกว่า “การรังแกทางไซเบอร์”) รวมถึงการปฏิเสธและเป็นปฏิปักษ์

การล่วงเกินทางเพศ หรือ การล่วงละเมิดทางเพศ

กิจกรรมทางเพศใดๆ ที่หยาบคายสำหรับเด็ก รวมถึง

- การชักจูงล่อลวงหรือการบังคับให้เด็กเข้าร่วมในกิจกรรมทางเพศที่ผิดกฎหมายหรือ เป็นอันตรายต่อจิตใจ
- การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กโดยการค้าหรือการนำเด็กมาค้าประเวณี
- การใช้เด็กสำหรับผลิตสื่อลามกเด็กไม่ว่าจะเป็นภาพการล่วงเกินทางเพศต่อเด็กหรือเป็นภาพคล้ายเด็ก
- การให้เด็กค้าประเวณีบำเรอทางเพศ การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กในวงการท่องเที่ยว การค้ามนุษย์ (ไม่ว่าจะภายในหรือระหว่างประเทศ) การขายเด็กเพื่อ ประโยชน์ทางเพศ และการบังคับแต่งงาน

แม้ว่าเด็กจำนวนมากอาจตกเป็นผู้เสียหายดังกล่าวข้างต้นโดยปราศจากการบีบบังคับหรือการควบคุม แต่ก็ส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็ก มีลักษณะของการชู้ตริตเอาไรต์เอาเปรียบและสร้างความชอกช้ำทางจิตใจแก่เด็ก ทั้งนี้กิจกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นอาจเป็นการหยาบคายโดยผู้ใหญ่สู่เด็ก หรือเป็นกิจกรรมระหว่างเด็กกับเด็กซึ่งอาจพิจารณาว่าเป็นการล่วงละเมิดได้หากผู้กระทำการใช้อำนาจการข่มขู่ หรือวิธีการอื่นๆ ในการกดดัน

การทอดทิ้ง หรือ การปล่อยปละละเลย

การทอดทิ้ง หรือ การปล่อยปละละเลย หมายถึงการไม่ตอบสนองต่อความต้องการทางร่างกายและจิตใจของเด็ก การไม่ปกป้องเด็กให้พ้นจากอันตราย หรือไม่จัดให้เด็กได้รับบริการอื่นๆ แม้ว่าบุคคลผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กนั้นมีความสามารถรวมทั้งความรู้ที่จะกระทำเช่นนั้นอีกทั้งสามารถเข้าถึงบริการดังกล่าวได้ การทอดทิ้ง หมายความว่ารวมถึง

- การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลยทางกาย หมายถึงการไม่ปกป้องเด็กจากอันตราย (ไม่ดูแลให้เด็กมีความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน) รวมทั้งไม่ถ่ายทอดทักษะต่าง ๆ หรือไม่ให้สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานที่เพียงพอแก่เด็ก ได้แก่ อาหาร ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่มและการดูแลสุขภาพ
- การทอดทิ้งหรือการปล่อยปละละเลยทางจิตใจ หมายถึง การไม่สามารถเป็นที่พึ่งด้านจิตใจและไม่ให้ความรัก ปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ต่อเด็กอย่างต่อเนื่องผู้ดูแลเด็กไม่ให้ความใส่ใจต่ออารมณ์จิตใจของเด็กไม่เข้าใจสิ่งที่เด็กเล็กต้องการจะบอกหรือ ส่งสัญญาณร้องขอตลอดจนมีการใช้ความรุนแรงระหว่างคู่สามีภรรยาการใช้ยาเสพติดหรือการเสพยาขณะที่อยู่กับเด็กการละเลยไม่เอาใจใส่สุขภาพร่างกายและจิตใจของเด็ก หมายถึง การไม่ให้การรักษาพยาบาลที่จำเป็นแก่เด็ก
- การละเลยเกี่ยวกับการศึกษาของเด็ก หมายถึงการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ดูแลเด็กต้องจัดให้เด็กได้รับการศึกษา โดยเข้าเรียนในโรงเรียนหรือการศึกษาแบบอื่น

- การทิ้งเด็ก ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความน่ากังวลอย่างยิ่งในบางพื้นที่ที่มีแนวคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับเด็กที่เกิดนอกสมรส หรือเด็กพิการ (คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ 13 ว่าด้วยสิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง)

การคุ้มครอง

การคุ้มครองในที่นี้ขอใช้นิยามของการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้ครอบคลุมเด็กพิการ ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การคุ้มครองเด็ก หมายความว่า การจัดให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใดที่เด็กต้องพึ่งพาอาศัยและเป็นสมาชิกผู้หนึ่ง โดยต้องสามารถให้การอุปการะเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงและสามารถปกป้องคุ้มครองเด็กมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตราย แก่ร่างกาย จิตใจหรือพัฒนาการ รวมทั้งพัฒนาเด็กให้มีพฤติกรรมที่ดีสามารถแสดงบทบาท หน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม (คณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็กให้เป็นไปตามมาตรฐานแห่งรัฐธรรมนูญและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ให้ไว้เมื่อปี พ.ศ.2559 ในการจัดทำร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. ...) ซึ่งในเอกสารระบุว่า “คำจำกัดความที่ใช้ได้มาจากหลายแหล่งข้อมูล เช่น อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คำแนะนำทั่วไปที่ 13 (ปีพ.ศ.2554) ของคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ : สิทธิของเด็กที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้ความรุนแรงในรูปแบบทั้งปวง คำแนะนำทั่วไป 14 (ปี พ.ศ.2556) สิทธิของเด็กที่ประโยชน์สูงสุด ของพวกเขาจะได้ใช้เป็นหลักในการพิจารณา พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และคณะอนุกรรมการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเด็ก

กรอบแนวคิดการจัดทำแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อการให้ความช่วยเหลือคนพิการ

จากผลการศึกษาของโครงการ กรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับการช่วยเหลือ คุ้มครองเด็ก สตรีพิการที่สามารถนำมาใช้สำหรับการปฏิบัติงานเบื้องต้นได้แก่ แนวคิด Empowerment และ Active Support

Empowerment คือการทำให้เกิด ทำให้มี ทำให้ตระหนัก ทำให้เชื่อมั่น ทำให้ได้ใช้ ได้พัฒนา “ศักยภาพ” ที่มีอยู่ในตน ให้แปรรูปออกมาเป็นพลังที่สร้างสรรค์ **ความหมายที่สำคัญยิ่งของ Empowerment** คือ การกระตุ้นเร้าให้เด็ก สตรีพิการ คนพิการ และผู้ดูแล ผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือ คุ้มครอง สร้างความตระหนักในศักยภาพที่ตนมี และดึงศักยภาพนั้นออกมาใช้อย่างเต็มที่และเต็มใจ เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

(<https://www.doctor.or.th/article/detail/10287#Empowerment-2>)

Person-Centred Active Support คือ วิธีการสนับสนุนให้บุคคลเข้าถึง เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณค่า มีความหมาย และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น ๆ ได้ฝึกการควบคุมตัวเอง จัดการตัวเอง สร้างประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับคนอื่น บอกความต้องการ หรือขอความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ลดทอนศักดิ์ศรี คุณค่าความเป็นมนุษย์ และใช้ศักยภาพของตนเองเพื่อให้เข้าถึงกิจกรรมต่างๆ นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง“เลือก”การใช้ชีวิตตัวเองได้ (<https://www.hft.org.uk/blog/glossary/person-centred-active-support-pcas/>)

การขอความช่วยเหลือและการให้ความช่วยเหลือ จากใครได้บ้าง และจะบอกอย่างไร ต้องเตรียมข้อมูลอะไรบ้าง

สำหรับผู้ปฏิบัติงาน

ใครแจ้ง ผู้ที่จะแจ้งขอความช่วยเหลือได้ กรณีเกิดเหตุความรุนแรงกับเด็ก/สตรีพิการ หรือความรุนแรงในครอบครัวคนพิการ

- ตัวคนพิการเอง
- พ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแล ญาติ
- พลเมืองดี
- ผู้นำชุมชน
- อสม/อสส, อพม. หรืออาสาสมัครอื่นๆ ทั่วไป
- ครู

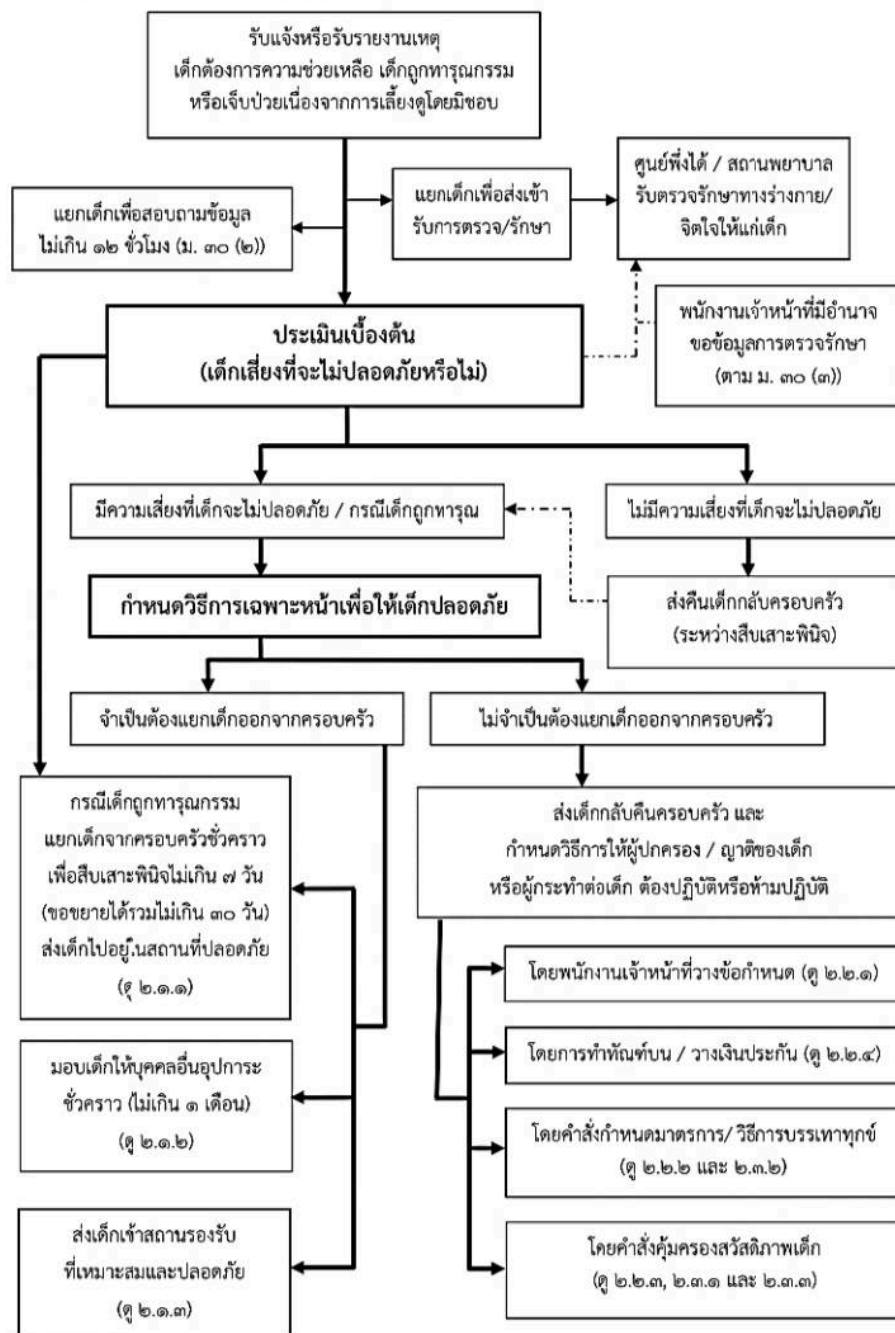
แจ้งใคร

- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกอบต. /นายกเทศมนตรี
- ประธานชุมชน สมาชิกกอบต./สมาชิกสภาเทศบาล หรือนักพัฒนาชุมชนของกอบต. / เจ้าหน้าที่ฝ่ายสวัสดิการสังคมของเทศบาล
- เจ้าหน้าที่ตำรวจ
- ศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม หรือโทรศัพท์ 1300
- E-service เช่น แอปพลิเคชัน ESS, ไลน์ OA, 1300
- ไปขอรับความช่วยเหลือได้โดยตรงจาก ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด บ้านพักเด็กและครอบครัว หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในแต่ละจังหวัด หรือที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ถ้าอยู่ในกรุงเทพมหานคร ศูนย์บริการคนพิการ กรุงเทพมหานคร

แนวทางการช่วยเหลือเด็กพิการ รวมถึงสตรีพิการ คนพิการในครอบครัวที่ถูกกระทำความรุนแรง ด้วยวิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เกิดความปลอดภัย

กระบวนการที่ ๒ วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เกิดความปลอดภัย

ผังที่ ๓ วิธีการเฉพาะหน้าเพื่อให้เกิดความปลอดภัย

อ้างอิง: กรมกิจการเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย “คู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน เรื่องการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็ก ในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลย ทอดทิ้ง แสวงประโยชน์และความรุนแรง” พฤษภาคม 2560

แนวปฏิบัติสำหรับเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก สตรีพิการ (ผู้สูงอายุ พิการ) จากการถูกกระทำความรุนแรง)

Model กรณีเด็ก/สตรีถูกกระทำ

โดย บ้านพักเด็กและครอบครัว /ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด

- รับเรื่อง ประสานภายในเพื่อให้หน่วยที่อยู่ใกล้ที่สุดไปตรวจสอบข้อเท็จจริง ประเด็นที่ตรวจสอบ
  - 1) เป็นคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการแล้วหรือไม่
  - 2) เป็นการใช้ความรุนแรง ที่เป็นอันตราย ต้องแยกทันทีหรือไม่
  - 3) เป็นผู้รับบริการรายเก่า หรือรายใหม่
- สอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น คัดกรอง ปัญหาหรือ ความยากลำบาก แล้วส่วนกลางของพก. จะวิเคราะห์เป็น เคสของกองคุ้มครอง หรือกองส่งเสริมสิทธิ เพื่อมอบหมายให้นักสังคมฯ ดำเนินการต่อในบทบาท CM (จัดส่งข้อมูลในระบบ)
- Case manager ที่เป็นเจ้าของเคส จะพิจารณาจากความซับซ้อนของปัญหา ถ้าอยู่ในพื้นที่กทม.จะ ส่งต่อไปศูนย์บริการคนพิการกรุงเทพมหานคร ซึ่งผอ.ศูนย์บริการคนพิการกรุงเทพมหานครจะมอบหมายให้สำนักงานที่อยู่ใกล้ที่สุดลงพื้นที่ไปสอบข้อเท็จจริง และดำเนินการช่วยเหลือ ตามปัญหาความต้องการและระเบียบ
- สอบข้อเท็จจริงเต็มรูปแบบ เพื่อประเมินความเสี่ยง หรือภาวะวิกฤต(ความปลอดภัย การถูกกระทำความรุนแรง) พิจารณาอีกครั้งว่าควรเข้าสถานคุ้มครองฯ หรือยังคงอยู่กับครอบครัวชุมชน
- วางเป้าหมายการช่วยเหลือ ซึ่งมี 2 เป้าหมาย ได้แก่

เป้าหมาย การแยกจากครอบครัว

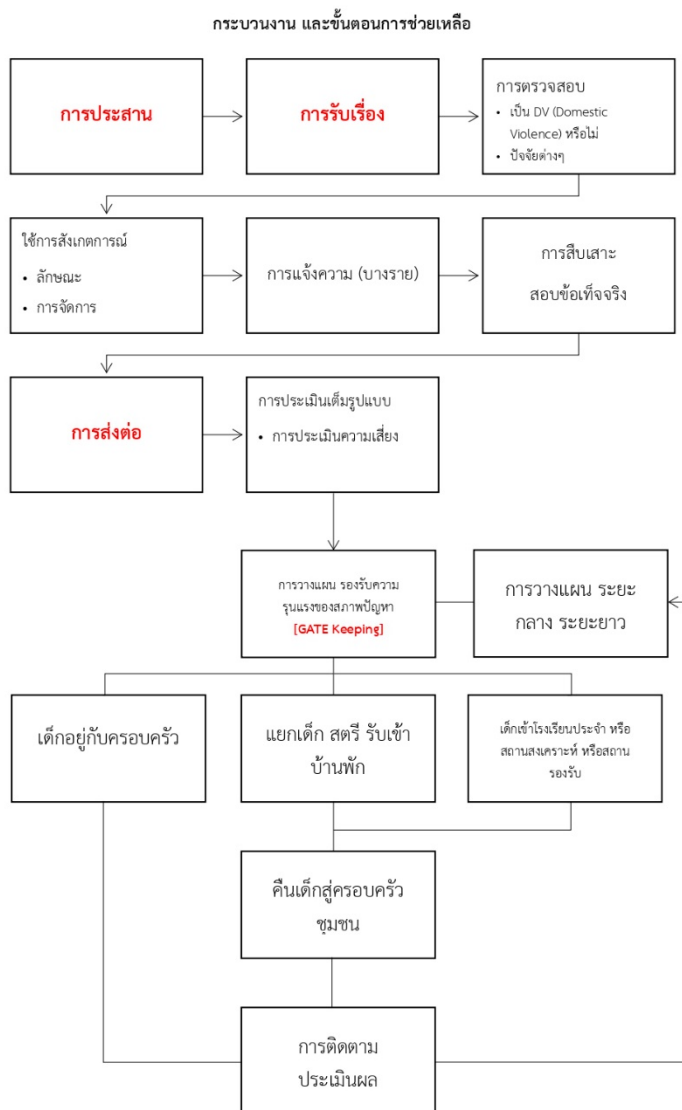
- **เข้าสถานคุ้มครองฯ** เพื่อคุ้มครองสิทธิ ซึ่งต้องกระบวนการของการประสานต่อเพื่อเข้าสถานคุ้มครองฯ โดยแยก ตามเพศ ลักษณะความพิการ และอายุ และยังมีปัญหาติดขัดเรื่องสถานคุ้มครองฯล้น และรอคิวนาน ระหว่างรอเข้าสถานคุ้มครอง อาจจะอยู่ที่บ้านพักเด็กของจังหวัดนั้น /หรือบ้าน /โรงพยาบาล หรือใช้ระบบครอบครัวอุปถัมภ์จากในชุมชน/สถานสงเคราะห์เอกชน ในกรณีที่อยู่ในสถานคุ้มครองฯแล้ว การทำแผนการรักษา แต่ละรายจะเป็นไปตามการรักษา จากรพ.ต่อเนื่อง)
- **เพื่อส่งเสริมสิทธิ** หากเป็นวัยเรียนจะประเมินว่าจะส่งไปโรงเรียนประจำตามประเภทความพิการ และกลับบ้านช่วงปิดเทอม หรือสถานสงเคราะห์เอกชน (บ้านครูบุญชู จังหวัดชลบุรี) โดยศูนย์บริการหรือผู้นำส่ง จะติดตามและสนับสนุนบางเรื่องเช่นการเดินทาง ซึ่งจะมีการทำข้อตกลงกับผู้ปกครอง กรณี

ที่นักสังคมฯ ว่าพอมีสักยภาพที่จะส่งคืนครอบครัว ชุมชน หากส่งคืนจะมีการติดตาม

เป้าหมาย การอยู่กับครอบครัวเดิม แต่ติดตามให้ความช่วยเหลือ สวัสดิการ การเฝ้าระวัง การให้ข้อมูลเรื่องสิทธิและการคุ้มครองกรณีเกิดฉุกเฉิน วิกฤติ

ในกรณีที่มีการดำเนินคดี สถานคุ้มครองฯ จะพาขึ้นศาล ตามนัด หรือไปด้วยกันระหว่างบ้านพักเด็กและครอบครัว และสถานคุ้มครองฯ

ในกรณี 1300 ต้องลงพื้นที่เกิดเหตุ เพื่อสอบข้อเท็จจริง และมีการส่งข้อมูลให้จังหวัด ดำเนินการต่อ หากเป็นคดีความ จะพาไปแจ้งความ ร้องทุกข์ พาไปสอบพยาน ไปขึ้นศาล หรือต้องคุมประพฤติ (เป็นภาพงานกว้าง ตามขั้นตอนและระเบียบราชการ) แต่ไม่ทุกรายที่นักสังคมฯ ได้ติดตามตลอดกระบวนการ ขึ้นอยู่กับว่าเคสอยู่ในความดูแลของหน่วยงานใดในขณะนั้น แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

เครื่องมือในการประเมินปัญหาสังคมของเด็ก สตรีพิการ รวมถึงคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว

เครื่องมือในการประเมินสภาพปัญหาทางสังคมของเด็ก สตรีพิการ และคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงจากแบบบันทึกข้อมูลที่มีการใช้ในหน่วยงาน ตามที่ปรากฏตามผลการศึกษา ได้แก่ แผนผังครอบครัวหรือสาแหรกครอบครัว (Family Tree) เพื่อให้กระบวนการออกแบบบริการช่วยเหลือเด็ก สตรีพิการ รวมถึงคนพิการ ที่ถูกกระทำความรุนแรงมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรใช้เครื่องมือที่ช่วยในการประเมินสภาพปัญหา ระบุระดับความรุนแรงของปัญหา เพื่อนำไปสู่การออกแบบบริการ ซึ่งในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเพื่อการพิจารณานำไปใช้

1. เครื่องมือประเมินความพร้อมของครอบครัว (Family Readiness Assessment :F.R.A.)
2. เครื่องมือประเมินการดูแลสุขภาพจิตตนเอง (Mental Health Self Care Assessment: M.H.S.C.A.)
3. แบบคัดกรองความรุนแรงในครอบครัว Woman Abuse Screening Tool (WAST) version ภาษาไทย

สารบัญรายชื่อเครื่องมือ

	เอกสาร
1. เครื่องมือประเมิน วินิจฉัย และจัดการทางสังคม (Social Diagnosis and Management Assessment) S.D.M.A.	หมายเลข 1
2. เครื่องมือประเมินความพร้อมของครอบครัว (Family Readiness Assessment :F.R.A.)	หมายเลข 2
3. เครื่องมือแบบประเมินทักษะพื้นฐานในการทำงานและทักษะการปรับตัวทางสังคม (Prevocational and Social Skill Assessment: P.S.S.A.)	หมายเลข 3
4. เครื่องมือประเมินการดูแลสุขภาพจิตตนเอง (Mental HealthSelf Care Assessment: M.H.S.C.A.)	หมายเลข 4
5. เครื่องมือประเมินปัญหาทางสังคม ผู้ป่วยโรคอุบัติใหม่/โรคติดต่อร้ายแรง	หมายเลข 5
6. แบบประเมินตนเองของผู้ป่วยที่ได้รับผลกระทบจากการเจ็บป่วย	หมายเลข 6
7. แบบฟอร์มการส่งต่อข้อมูลทางสังคม	หมายเลข 7
8. แบบประเมินโรคซึมเศร้าและฆ่าตัวตาย (2Q9Q8Q)	หมายเลข 8
9.การทำผังครอบครัว การทำแผนที่สังคมมิติ และ Life Time	หมายเลข 9
10. แบบสรุปประชุมทีมสหวิชาชีพ (conference case)	หมายเลข 10
11. แบบประเมินสมรรถนะคนพิการ (International Classification of Functioning Disability and Health: ICF)	หมายเลข 11
12. แบบประเมินกิจวัตรประจำวัน (Barthel Activities of Daily Living : ADL)	หมายเลข 12
13. .แบบประเมินระดับผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง ฉบับสวนดอก (Palliative performance Score: PPS Score) สวนดอก holistic care model	หมายเลข 13
14. แบบ ST5 แบบประเมินความเครียด	หมายเลข 14
15. แบบคัดกรอง ประเมินการฉ้อโกงในการใช้จ่าย สุรา และสารเสพติดตัวอื่นๆ(ASSIST) ฉบับภาษาไทย	หมายเลข 15
16. แบบ Advance care plan การวางแผนล่วงหน้า ของผู้ป่วยระยะท้าย	หมายเลข 16
17. เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF– THAI)	หมายเลข 17
18. แบบคัดกรองเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงดูเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำ (Child maltreatment surveillance tool : CMST)	หมายเลข 18
19. แบบบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือเด็กและสตรีที่เข้ารับบริการ ศูนย์พึ่งได้	หมายเลข 19
20. แบบคัดกรองความรุนแรงในครอบครัว Woman Abuse Screening Tool (WAST) version ภาษาไทย	หมายเลข 20
21. แบบบันทึกการลงข้อมูลผู้ตั้งครมไม่พึงประสงค์ที่เข้ารับบริการศูนย์พึ่งได้	หมายเลข 21
22. แบบประเมินภาวะอันตราย Danger Assessment (DA)	หมายเลข 22
23. แบบคัดกรองและส่งต่อผู้ป่วยที่เข้าและสารเสพติดเพื่อรับการบำบัดรักษา V.2	หมายเลข 23

ที่มา. เครื่องมือการประเมินปัญหาทางสังคมสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเปราะบางทางสังคม 23 เครื่องมือ น.1

การออกแบบบริการเพื่อการคุ้มครองคนพิการ

การออกแบบบริการเพื่อการคุ้มครองคนพิการ จากผลการศึกษา มีแนวทางที่ควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) การประชุม case conference กับทีมสหวิชาชีพ (onsite/online) ในขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการ เพื่อออกแบบบริการ หรือแผนพัฒนารายบุคคล
- 2) การมีติดตามผลและปรับแผน Monitoring และรายงานความก้าวหน้า โดยมีที่ปรึกษา หรือ Help Desk หรือมีผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านของความพิการเป็นที่ปรึกษาในระยะวิกฤต ถูกเดินผ่านระบบออนไลน์
- 3) การรายงานผู้บังคับบัญชาเป็นแนวทางหลัก เพื่อให้รับทราบ และสนับสนุนการดำเนินงานทั้งในการบริหารจัดการ และ การสนับสนุนด้านวิชาการ กฎหมาย ระเบียบต่างๆ
- 4) เทคนิคการทำงานกับสื่อมวลชน ตามมาตรฐาน PDPA ในเบื้องต้น ผู้ปฏิบัติงานต้องทำงานใกล้ชิดกับสื่อ เพื่อคอยให้ข้อมูลหรือกำหนดชั้นความลับที่สามารถเผยแพร่ได้ และขอความร่วมมือในการนำเสนอข่าวที่คำนึงถึงกฎหมาย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากเป็นคดี

แนวทางเฝ้าระวัง และป้องกันที่ต้องร่วมกันทำงาน ทั้งในส่วนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และส่วนของครอบครัวคนพิการ

1. ชุมชนช่วยกันดูแล เฝ้าระวัง สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับโรค ความต้องการของคนพิการ ที่พึงได้รับ และวิธีรับมือกับการเผชิญเหตุรุนแรง โดยมีที่ปรึกษาแบบ coach จนกว่าจะเข้าสู่ระบบการรักษา ช่วยเหลือที่เหมาะสม
2. การทำงาน Family Empowerment โดย
  - ส่งเสริมให้ครอบครัวมีความรู้ เข้าใจความพิการและภาวะโรค สามารถรับมือกับอารมณ์ พฤติกรรม ได้
  - มีระบบสนับสนุน เช่นอาสาสมัครหรือผู้ช่วยคนพิการที่ช่วยดูแลได้เป็นครั้งคราว หรือครอบครัวอุปถัมภ์ ในเวลาที่ผู้ดูแลหลักไม่สามารถดูแลได้ เช่นเจ็บป่วย เข้าโรงพยาบาล หรือมีคนพิการมากกว่า1คน
  - สนับสนุนให้ครอบครัวเด็กพิการ สตรีพิการ เข้าร่วมกลุ่ม ชมรม องค์กร ที่มีลักษณะ Self Help Group เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ หรืออย่างน้อยเป็น”เพื่อนร่วมทุกข์สุข” (Peer support) กันและกันในทุกด้าน (เน้นความสัมพันธ์แนวราบ)
3. ส่งเสริมให้คนพิการ ครอบครัวคนพิการ เข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรด้านคนพิการเฉพาะด้านตามประเภทความพิการ ซึ่งมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีความรู้ ข้อมูลทรัพยากร ที่เฉพาะความพิการ

มีประสบการณ์ตรง และสามารถช่วยให้เข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือ คຸ່ມครองพิทักษ์สิทธิคนพิการช่วยเหลือทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ ในกระบวนการยุติธรรม

4. วิธีการ เทคนิคของผู้ปฏิบัติงานเมื่อต้องเผชิญเหตุความรุนแรงของเด็ก สตรี รวมถึงคนพิการในสถานการณ์ความรุนแรงระยะวิกฤต

- สงบตัวเองก่อนจะทำงานกับเด็ก/สตรี คนพิการที่มีภาวะอารมณ์ พฤติกรรมผิดปกติ
- คำนึงถึงความปลอดภัยของตัวผู้ก่อความรุนแรง /เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้อง
- เจ้าหน้าที่ตัวเองให้ผ่อนคลายเพียงพอที่จะรับมืออารมณ์ ความรุนแรงที่ผู้กระทำก่อเหตุความรุนแรง
- ดูแลอารมณ์ของเด็ก /สตรีพิการ รวมถึงคนพิการในสถานการณ์ความรุนแรงระยะวิกฤต แสดงออกถึงความเข้าใจอารมณ์ เห็นใจ และสะท้อนอารมณ์ด้วยน้ำเสียงที่แสดงออกถึงความเห็นใจ เข้าใจ ฝึกการผ่อนคลายตัวเอง เมื่อรู้สึกสงบตัวเองลงได้ ค่อยคุยกันต่อ ซึ่งกตัวเองสม่ำเสมอ และนำวิธีการนี้ไปใช้กับผู้กระทำความรุนแรง แต่อาจจะไม่ถนัดนัก ซึ่งอาจจะต้องมีแพทย์ ให้คำแนะนำ และอาจจะต้องใช้ยาช่วย แต่หากสถานการณ์อาจจะไม่ปลอดภัยสำหรับผู้กระทำหรือเจ้าหน้าที่ จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจช่วยระงับเหตุ (อ้างอิง Facebook OSCC consulting vdo:สถานีเต็มใจ หัวข้อ “ปัญหาเด็ก7ขวบ ก้าวร้าว เกเร” เมื่อ เดือนมิถุนายน 2566)

แหล่งข้อมูล และความช่วยเหลือที่เป็นองค์กรด้านคนพิการ

สมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม ไทย

1.7 พัน ถูกใจ • ผู้ติดตาม 2 พัน คน

ถูกใจ

ส่งข้อความ

สมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม (ไทย)

ที่ตั้ง : 140/47 ซ.อิสรภาพ 39 แขวงบ้านช่างหล่อ
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
10700

โทรศัพท์ : 02 411 2899

<http://www.autisticthai.net/>

เป็นองค์กรแม่ให้แก ชุมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกในจังหวัดต่างๆ ทุกจังหวัด ทั่วประเทศ และ บางจังหวัดยังมีกลุ่มพึ่งตนเองที่จัดตั้งขึ้นในระดับอำเภอ ตำบลอีกตามความสนใจ

สมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย

7.5 พัน ถูกใจ • ผู้ติดตาม 9.1 พัน คน

ส่งข้อความ

ถูกใจ

สมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย

ที่ตั้ง : 496 ซอย รามอินทรา 8

แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน

กรุงเทพมหานคร 10220

โทรศัพท์ : 02 971 9727

https://apidth.business.site/?utm_source=gmb

FB: สมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย

<https://www.facebook.com/pikampanya.bangkok/>

เป็นองค์กรแม่ให้แก ชุมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา ทั่วประเทศ และยังมีกลุ่มพึ่งตนเองในระดับตำบลอีกจำนวนหนึ่งที่เป็นกลุ่มพึ่งตนเองแบบอิสระ

สมาคมชมรมผู้ปกครองเด็กพิการ

1.2 พัน ถูกใจ • ผู้ติดตาม 1.3 พัน คน

โทรเลย

ส่งข้อความ

สมาคมชมรมผู้ปกครองเด็กพิการ

ที่ตั้ง : 20/95 หมู่บ้านบุษรา ถนนมาเจริญ

แขวงหนองค้างพลู เขตหนองแขม

กรุงเทพมหานคร 10160

โทรศัพท์ : 02 001 6701

ช่องทางการติดต่อ : apcdthailand.org

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเด็กและยูนิเซฟประเทศไทย, คู่มือปฏิบัติและข้อตกลงร่วมกัน เรื่องการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็ก
ในภาวะเสี่ยงและเป็นผู้เสียหายจากการละเมิด ละเลย ทอดทิ้ง แสวงประโยชน์และความรุนแรง”
พฤษภาคม 2560

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, คู่มือปฏิบัติงานของ
หน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์
กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.
2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556.

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ,
เครื่องมือการประเมินปัญหาทางสังคมสำหรับผู้ป่วยกลุ่มเปราะบางทางสังคม 23 เครื่องมือ, โครงการ
พัฒนาและเสริมสมรรถนะกลไกและเครือข่ายการดูแลทางสังคมของสหวิชาชีพเพื่อสนับสนุนระบบ
บริการสุขภาพปฐมภูมิ พฤศจิกายน 2564

เว็บไซต์ และ Facebook

การระงับขั้นตอนการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ

<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER18/DRAWER003/GENERAL/DATA0000/00000056.PDF>

OSCC consulting vdo:สถานีเต็มใจ หัวข้อ “ปัญหาเด็ก7ขวบ ก้าวร้าว เกเร” เมื่อ เดือนมิถุนายน 2566)

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100083355331751>

สมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย

<https://www.facebook.com/pikarnpanya.bangkok/>

สมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม(ไทย) <https://www.facebook.com/สมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสซึม-ไทย-1510027359109344/>

สมาคมชมรมผู้ปกครองเด็กพิการ <https://www.apcdthailand.org/>

เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตรการให้บริการปรึกษาแบบเสริมพลังอำนาจในงานสังคมสงเคราะห์ใน
โครงการพัฒนาสมรรถนะและรูปแบบการดูแลทางสังคม และเสริมพลังชุมชนในการเฝ้าระวัง ดูแล
และจัดการทางสังคมสำหรับผู้ป่วยและผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พ.ศ. 2563
“สัมผัสทั้ง 7 กับ sensory integration รากฐานการเรียนรู้ และเป็นอยู่อย่างมีความสุขของลูก” บทความ
จาก <http://www.toyforbrain.com/article/1>

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
Department of Empowerment of Persons with Disabilities

ชุดความรู้ที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม
ต่อการให้ความช่วยเหลือคนพิการ

